

מרכז המیزן لحقوق الإنسان
AL MEZAN CENTER FOR HUMAN RIGHTS

Adalah The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
مركز المدافعة عن الحقوق القانونية للأقلية العربية في إسرائيل
عدالة المركز المسפטי לזכויות הסיעוט הערבי בישראל

גישא
gisha

Gisha - Legal Center for Freedom of Movement
גישא - מרכז לשמירה על הזכות לנוע (ע"ר)
مسلك - مركز للدفاع عن حرية الحركة

5.4.2020

לכבוד
מר עמית שוחנצקי
היועמ"ש לפיקוד דרום
המחלקה לדין בין-לאומי
בפקס: 03-5694629

שלום רב,

- בהול ביותר -

הנדון: הפסקת מיידית של עבודות הריסוס מהאוויר בתוך ובסמוך לרצועת עזה המבוצעות

בימים אלה של התפשטות מגפת הקורונה

סימוכין: מכתבינו מיום 14.12.2018 ויום 16.1.2020

הרינו לפנות אליכם בבקשה **בהולה** להורות על הפסקת עבודות הריסוס מהאוויר בתוך ובסמוך לשטחי רצועת עזה, המבוצעות שוב בימים אלה, דווקא בצל **התפשטות נגיף הקורונה**, וזאת כמפורט להלן:

1. בהתאם לעדויות של חקלאים ברצועת עזה, היום, 5.4.2020, בשעות הבוקר, בזמן שנשבה רוח מזרחית חזקה מאוד לכיוון הרצועה, ביצעו מטוסים ישראלים ריסוס מהאוויר. מניסיון העבר, מתעורר חשש כי עבודות ריסוס אלה יימשכו גם בימים הקרובים.

2. כפי שחזרנו והתרענו בפניכם בעבר, עבודות הריסוס המבוצעות על ידכם גורמות נזקים כבדים ביותר לאדמות החקלאים בתוך רצועת עזה וליבוליהם. בניגוד מוחלט לטענותיכם כי ננקטים אמצעי זהירות, הרי שלפי עדויות חקלאים ולאחר בדיקות שבוצעו ליבולים ולאדמות בתוך הרצועה, גם על ידי חוקרים מסוכנות המחקר Forensic Architecture, מתברר כי עבודות הריסוס מהאוויר המבוצעות על ידכם גורמות לנזקים כבדים ובלתי סבירים לאדמות וליבולים. חקלאים רבים נאלצים להשמיד את התוצרת החקלאית בעקבות פגיעה מהריסוס.

מצ"ב העתק מפנייתנו מיום 14.12.2018 ומיום 16.1.2020 מצ"ב ומסומן "א".

3. דווקא בתקופה זו של התפשטות נגיף הקורונה רבים חוששים כי רצועת עזה תיקלע למשבר כלכלי והומניטרי קשה עוד יותר מזו בו היא מצויה כיום, וכי תעשיות המזון המקומיות והביטחון התזונתי ברצועה ייפגעו מאוד. על אף המצוקה האיומה הנובעת ממשבר עולמי, הינכם מבצעים עבודות ריסוס, בעת שנושבת רוח חזקה לכיוון הרצועה ובכך יוצרים חשש לפגיעה וודאית בחקלאים, ביכולתם להתפרנס ולפרנס את משפחותיהם וביכולתם לספק תוצרת חקלאית לשוק המקומי ברצועת עזה.

4. נציין כי התנהלותכם חמורה במיוחד עקב העובדה שבתקופה זו של התפשטות הנגיף, המעבריים בין ישראל לרצועת עזה סגורים. דבר המסכל כל אפשרות להוצאת עלים מהאדמות החקלאיות לצורך בדיקתם במעבדות מוסמכות בישראל.

5. ביום 1.4.2020 נשלח מכתב דחוף לשר הביטחון ולמתפ"ש בדרישה כי ינקטו בצעדים מידיים, צופים פני עתיד, על מנת להבטיח שמירה על כלכלה מתפקדת וביטחון תזונתי ברצועת עזה. פעולותיכם אלה עומדות בניגוד גמור לחובותיכם לנקוט בצעדים על מנת להבטיח שמירה על כלכלה מתפקדת וביטחון תזונתי ברצועת עזה.

העתק פניית עמותת גישה מיום 1.4.2020 מצ"ב ומסומן "ב".

6. נחזור ונדגיש, כי המדובר **בפעולות הרסניות** המנוגדות למשפט הישראלי והבינלאומי כפי שפירטנו בהרחבה בפניותינו הקודמות, וכי לצבא הישראלי אין כל סמכות בחוק לנקוט בפעולות אלה. גם אם אותן פעולות מבוצעות בתוך שטחי ישראל, הרי שחומר הריסוס זולג בריכוזים גבוהים אל תוך רצועת עזה ונזקים נגרמים ליבולים חקלאיים בתוך הרצועה.

7. אשר על כל האמור, ובשים לב לתקופה הקשה בה נגרמים נזקים רבים הן לתושבים והן לענפי החקלאות והתעשייה בגלל התפשטות נגיף הקורונה, נבקשכם **להפסיק לאלתר המשך ביצוע פעולות ריסוס כלשהן בגבול בסמוך ובתוך רצועת עזה**. ככל שעבודות אלה לא יופסקו, נאלץ לפנות מיידית לערכאות המשפטיות.

להמשך טיפולך, נודה.

בכבוד רב,
מונא חדאד, עו"ד

העתק:

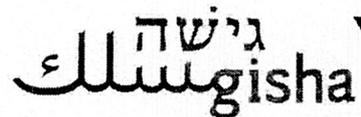
ד"ר אביחי מנדלבלויט, היועץ המשפטי לממשלה, בפקס: 02-6267001;
מר נפתלי בנט, שר הביטחון, בפקס: 03-6976711;
עו"ד שרון אפק, פרקליט צבאי ראשי, בפקס: 03-5694526;
עו"ד ענר הלמן, מנהל מחלקת בגצ"ים, פרקליטות המדיה, בפקס: 02-6467011.

מركز الميزان لحقوق الإنسان
AL MEZAN CENTER FOR HUMAN RIGHTS

Adalah The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
مركز المدافعة عن الحقوق القانونية للمواطنين العرب في إسرائيل
عدالة - المركز المسפטי לנוכחות הסיוע הערבי בישראל

Gisha - Legal Center for Freedom of Movement
גישא - מרכז לשמירה על הזכות לנוע (ע"מ)
مسلك - مركز للدفاع عن حرية الحركة

16.1.2020

לכבוד
ד"ר אביחי מנדלבליט,
היועץ המשפטי לממשלה
בפקס מס' 02-6467001

לכבוד
עו"ד שרון אפק,
פרקליט צבאי ראשי
בפקס מס' 03-5694526

לכבוד
מר נפתלי בנט,
שר הביטחון
בפקס מס' 03-6976711

שלום רב,

- בהול ביותר -

הנדון: הפסקת עבודות הריסוס מהאוויר בתוך ובסמוך לרצועת עזה המבוצעות בימים אלה

הרינו לפנות אליכם בבקשה בהולה להורות על הפסקת עבודות הריסוס מהאוויר בתוך ובסמוך לשטחי רצועת עזה המבוצעות בימים אלה והגורמות לפגיעה קשה ביבולים ובבריאות של תושבי רצועת עזה, וזאת כדלקמן:

1. ביום 14.1.2020 בשעות הבוקר הופתעו חקלאים רבים בעזה לראות מטוסים ישראלים מבצעים ריסוס מהאוויר. **עבודות הריסוס המשיכו גם אתמול והיום בשעות הבוקר, במשך 3-4 שעות כל יום, וקיים חשש כבד כי הם גרמו לנזקים כבדים לגידוליהם של החקלאים בעזה. בנוסף, קיים חשש כי עבודות אלה ימשיכו גם בימים הקרובים.**

2. קיימים בידינו צילומים וסרטונים מהתאריכים 14.1.2020-16.1.2020 המראים כי בצד הישראלי הובערו צמיגים שמטרתם לבדוק את כיוון הרוח. עולה כי העבודות בוצעו כאשר כיוון הרוח הוא אל רצועת עזה, משמע כי חומרי הריסוס המזיקים נסחפים לתוך הרצועה ואל אדמותיהן החקלאיות של החקלאים שם. בהתאם לעדויות ולדיווחים, העבודות מבוצעות בצורה מסיבית, בלתי מבוקרת ומבלי שננקטים אמצעי זהירות כלשהם. מכאן החשש הכבד לפגיעה בגידולים בעזה, המהווים את מקור פרנסתם של החקלאים, בנוסף על הסכנות הבריאותיות כתוצאה מחשיפה אל החומרים המשמשים לביצוע הריסוסים.

3. נזכירכם, כי כבר פנינו אליכם בעבר בעניין זה וביקשנו מכם, בין היתר, לחדול מביצוע פעולות ריסוס כלשהן הגורמות לנזקים הכבדים לאדמות החקלאים בתוך רצועת עזה. אף על פי כן, ועל אף שעברה מעל לשנה מאז עבודות הריסוס האחרונות, הריסוסים התחדשו בימים אלה באופן הגורם לפגיעה ביבולים ברצועת עזה בסמוך לגבול.

מצ"ב העתק מכתבנו מיום 4.12.2018 והעתק מאחת משמונת פניותינו מיום 27.6.2016 וסומנו נספח "א".

4. זאת ועוד, סוכנות המחקר Forensic Architecture פרסמה דו"ח בחודש יולי 2019. בעזרתם של מומחים בתחום, דו"ח זה מנתח את פרקטיקת הריסוס האווירי של קוטלי עשבים שביצעה ישראל לאורך הגדר עם רצועת עזה בין השנים 2014 ל-2018. המחקר בדק את היקף הסחף וריכוז קוטלי העשבים בתוך רצועת עזה, ותוצאותיו הראו כי אכן ריכוז גבוה של קוטלי העשבים

הגיעו ופגעו בגידולים בעזה במרחק של 300 מטר מהגבול, וכי ריכוזי קוטלי העשבים עולה על הכמויות המומלצות על פי האיחוד האירופאי.

5. כאמור, הדו"ח ותוצאותיו המדעיות מחזקים את האמור בפניותינו וקובע כי הריסוסים גרמו לפגיעה קשה בקרקעות וביבולים חקלאיים בתוך שטח הרצועה, וכי **מדובר בכלי שהשפעותיו אינן ניתנות לשליטה וגורמות לנזקים בלתי צפויים ובלתי מידתיים.**

לדו"ח: <https://forensic-architecture.org/investigation/herbicidal-warfare-in-gaza>.

6. נחזור ונדגיש, כי המדובר **בפעולות הרסניות** המנוגדות למשפט הישראלי והבינלאומי כפי שפירטנו בהרחבה בפניותינו הקודמות, וכי לצבא הישראלי אין כל סמכות בחוק לנקוט בפעולות אלה. **גם אם אותן פעולות מבוצעות בתוך שטחי ישראל, הרי שחומר הריסוס זולג אל תוך רצועת עזה ונזקים נגרמים ליבולים חקלאיים בתוך הרצועה.**

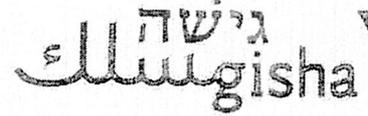
7. אשר על כל האמור לעיל, נבקשכם להורות על הפסקת ביצוע עבודות הריסוס ולהימנע מביצוע פעולות ריסוס כלשהן באזור רצועת עזה אשר פוגעים בחקלאים ברצועת עזה, ביבוליהם ומסכנים את בריאותם. **ככל שלא יופסקו עבודות הריסוס לאלתר, נאלץ לפנות לבג"ץ להוצאת צו ביניים.**

לטיפולכם הדחוף ביותר, נודה.

בכבוד רב,

מונא חדאד, עו"ד

מרכז המیزן לחقوق الإنسان
AL MEZAN CENTER FOR HUMAN RIGHTS

Adalah The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
مركز الميزان القانوني لحقوق الاقلية العربية في اسرائيل
عدالة المركز المسפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

Gisha - Legal Center for Freedom of Movement
גישא - מרכז לשפירות על החופה לנוע (גידור)
مسلك - مركز للدفاع عن حرية الحركة

7.1.2019

לכבוד
ד"ר אביחי מנדלבליט,
היועץ המשפטי לממשלה
בפקס מס' 02-6467001

לכבוד
עו"ד שרון אפק,
פרקליט צבאי ראשי
בפקס מס' 03-5694526

לכבוד
מר בנימין נתניהו,
שר הביטחון
בפקס מס' 03-6976711

שלום רב,

הנדון: ריסוס בשטח רצועת עזה המוביל לפגיעה ביבולים ובבריאותם של תושבי

רצועת עזה

הרינו לפנות אליכם בבקשה דחופה להימנע מהמשך ביצוע עבודות ריסוס מהאוויר בתוך ובסמוך לשטחי רצועת עזה הגורמות לפגיעה ביבולים ובבריאותם של תושבי רצועת עזה, וזאת כדלקמן:

1. בהתאם לדיווחים בתקשורת ולעדויות של תושבים מרצועת עזה, ביום 4.12.2018 חידש הצבא הישראלי עבודות הריסוסים מהאוויר בתוך שטחי רצועת עזה ובסמוך אליהם בצד הישראלי. כתוצאה מאותן עבודות ריסוס נגרמו נזקים למגוון גידולים בשדות הסמוכים לגדר.
  2. כיום חקלאים פלסטינים רבים בעלי אדמות סמוכות לגדר עם ישראל, חוששים כי גידוליהם, המהווים את מקור פרנסתם, יפגעו קשות כתוצאה מעבודות הריסוס של הצבא. זאת מאחר שבעבר הם סבלו מנזקים אדירים כתוצאה מפעולות ריסוס אלה, בנוסף על הסכנות הבריאותיות כתוצאה מחשיפה אל החומרים המשמשים לביצוע הריסוסים.
  3. נזכירכם, כי כבר פנינו אליכם בעבר בעניינם של שמונה חקלאים בעניין זה וביקשנו מכם, בין היתר, לחדול מביצוע פעולות ריסוס כלשהן הגורמות לנזקים הכבדים לאדמות החקלאים בתוך רצועת עזה. אף על פי כן, הריסוסים המשיכו באופן הגורם לפגיעה ביבולים ברצועת עזה בסמוך לגבול.
- מצ"ב העתק מאחת משמונת פניותינו מיום 27.6.2016 ומכתב התזכורת מיום 6.6.2017, המסומנים "א" ו-"ב", בהתאמה.
4. נחזור ונדגיש, כי המדובר בפעולות הרסניות המנוגדות למשפט הישראלי והבינלאומי כפי שפירטנו בהרחבה בפניותינו הקודמות, וכי לצבא הישראלי אין כל סמכות בחוק לנקוט בפעולות אלה.
  5. נוסיף ונציין כי, בניגוד לעמדתכם מלמדות עדויות של חקלאים במקום, כי מטוסי הריסוס אכן מבצעים ריסוסים בתוך השטח של רצועת עזה. מכל מקום, גם אם אותן פעולות מבוצעות בתוך שטחי ישראל, הרי שחומר הריסוס זולג אל תוך רצועת עזה ונזקים נגרמים ליבולים חקלאיים בתוך הרצועה.

6. על העובדה כי פעולות הריסוס מבוצעות מבלי שיינקטו אמצעי זהירות ניתן ללמוד גם מחוזה ההתקשרות בין משרד הביטחון לבין החברה המבצעת את הריסוסים. בחוזה נקבע מפורשות כי משרד הביטחון "אינו מתחייב להביא לקבלן מידע לגבי גידולים באיזור הסמוך לגזרת החוזה מהצד של רצועת עזה" (עמ' 5 לחוזה). בנוסף, בהתאם לעדויות במקום, הצבא הישראלי ו/או מי מטעמו מציתים צמיגים בכדי לבדוק את כיוון הרוח ולוודא שהוא לכיוון של עזה כדי שהחומר יזלוג לשם במקום לחלקות התקלאים הישראליים. ואכן, בחוזה הנ"ל מצוין כי "צוותי קרקע של הקבלן יום לפני ו/או באותו יום של ביצוע ההדברה יפזרו דגלים, **צמיגים להדלקה** כל אמצעי אחר הנדרש לביצוע תקין של ההדברה." מכאן הוכחה נוספת לכך כי עבודות הריסוס מבוצעות מבלי שנותנים את הדעת לנזקים הנגרמים לחלקות החקלאיות ולתושבי רצועת עזה ולסכנות העולות מעבודות הריסוס.

7. זאת ועוד. מעתירת חופש המידע אשר הוגשה על ידי ארגון גישה במסגרת עת"מ 36043-07-16 **גישה נ' מדינת ישראל**, עולה כי חומר הריסוס בו נעשה שימוש כולל חומר גליפוסט מסוג ראונד-אפ. חומר זה הוכרז על ידי ארגון הבריאות העולמי **כמסרטן** ומדינות רבות אסרו על השימוש בו. קיימות אף הוראות רבות בעניין השימוש בחומר זה האוסרות באופן מוחלט על ריסוסו מן האוויר, שכן ענייננו בחומר בעל סיכונים בריאותיים גבוהים.

8. בבג"ץ 2887/04 **סלים אבו מדיגם נ' מינהל מקרקעי ישראל**, סב(2) 57 (2007) (להלן: "**בג"ץ אבו מדיגם**"), ביטל בית המשפט את מדיניות ריסוס היבולים על ידי המדינה בכפרים הבלתי מוכרים בנגב מאחר והיא עלולה לפגוע בזכות של שוכני האזורים המרוססים לבריאות ולכבוד. השופט גובראן קבע כי השימוש בהדברה אינו יכול לשמש את המדינה "כאמצעי לאכופ זכות כשלה, לא כל שכן, כאשר אין בידו של הטוען לזכות כלשהי, סמכות להדביר", והשופטות ארבל ונאור קבעו כי מדובר באמצעי בלתי מידתי שאף בקביעת נוהל עבודה לא יהיה ניתן להתעלם מהשפעותיו על האוכלוסייה, היבולים ובעלי החיים. ומשכך, אף אם המדינה מוסמכת, האמצעי הוא בלתי מידתי.

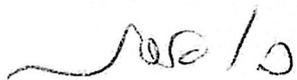
9. בחוות דעתו של המומחה ד"ר אליהו ריכטר משנת 2004, אשר הוגשה במסגרת בג"ץ אבו מדיגם, בעניין השימוש בחומר הראונד-אפ, נקבע כי:

- ריסוס ראונד-אפ בקרבת ישובים מאוכלסים הינו במפורש בניגוד לתווית האזהרה;
- בריסוס ראונד-אפ יש פוטנציאל לחשיפה של משקעים מהרחף;
- קיימת סכנה להיות החומר מסרטן וגורם להפרעות אינדוקטריניות (הורמונאליות);
- ריסוס אווירי של ראונד-אפ הוא סכנה לבריאות הציבור וכי בהתאם להוראות הבטיחות של החומר "אין לרסס חומר זה בתוך שימוש בציד לריסוס מהאוויר". בהתאם לחוות הדעת, "הסיבה להוראה זו היא הסכנה בהתפשטות רחף לאזורי מגורים סמוכים וחשיפה של בני אדם לחומר" וכי גם כמויות מזעריות של החומר "עלול לגרום נזק חמור או הרס ליבולים סמוכים... או לתוצאות בלתי רצויות נוספות".

מצ"ב העתק מחוות הדעת, המסומנת "ג".

10. אשר על כל האמור לעיל, נבקשכם להימנע מביצוע פעולות ריסוס כלשהן באזור רצועת עזה; וכן לנקוט באמצעים מידתיים אחרים, בתוך שטחי ישראל בלבד, אשר אינם פוגעים בחקלאים ברצועת עזה, ביבוליהם ומסכנים את בריאותם.

לטיפולכם המהיר, נודה.

סאוסן זהר, עו"ד

בכבוד רב,

אסנת כהן-ליפשיץ, עו"ד

תאריך: 1.4.2020

לכבוד מר נפתלי בנט
 שר הביטחון
 בפקס: 03-6962757

לכבוד מר כמיל אבו רוקון
 מתאם פעולות הממשלה
 בפקס: 03-6976306

שלום רב,

הנדון: חובת ישראל לנקוט צעדים מידיים על מנת למנוע קריסה כלכלית ברצועת עזה בתקופת התפשטות נגיף הקורונה

בשם ארגון "ג'ישה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע", הרינו לפנות אליכם בדחיפות בדרישה כי תנקטו בצעדים מידיים, צופים פני עתיד, על מנת להבטיח שמירה על כלכלה מתפקדת וביטחון תזונתי ברצועת עזה:

אחריות ישראל כלפי האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה

1. האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה מתמודדת עם מצוקה יומיומית עמוקה בשל הסגר שמטילה עליה ישראל, היעדר חופש תנועה והגבלות נוקשות על מעבר סחורות מהרצועה ואליה. כבר היום מציאות החיים ברצועה מתאפיינת בתשתיות לקויות, ללא אספקה תקינה של מים נקיים וחשמל; שירותי בריאות חסרים, שיעור אבטלה גדול וכלכלה המתקשה להמשיך לתפקד ועומדת בפני קריסה. 53% מתושבי הרצועה, מעל מיליון ילדים, זקנים, גברים ונשים, חיים מתחת לקו העוני וסובלים מהיעדר ביטחון תזונתי, 34% חיים בעוני מחפיר. משבר כלכלי בעת הזאת עלול עוד להכביד על התמודדות התושבים עם האיום הבריאותי הנוכחי. בעוד תנועת אנשים נעצרה כמעט כליל מחשש בריאותי מובן, מעבר הסחורות מוסיף לפעול כבימים כתיקונם, כך שניתן לאלתר ליישם צעדים, שיסייעו לכלכלה ויבטיחו אספקת מזון לאוכלוסייה.
2. ישראל חייבת להבטיח את שלומם ובריאותם של תושבי רצועת עזה בכל עת, קל וחומר, לנוכח, התפרצות מגפת הקורונה ברחבי העולם וקיומם של מקרים ראשונים ברצועה. משכך, על ישראל להיערך בדחיפות, באופן מידי כדי להבטיח ביטחון תזונתי ומניעת קריסת הכלכלה המקומית. זאת, באמצעות הסרות מגבלות, שאינן חיוניות גם בעת שגרה.
3. חובה זו נובעת מפסיקת בג"ץ, אשר קבע כי נוכח שליטתה המתמשכת של ישראל על מעברי הגבול, והתלות שפיתחו תושבי עזה בישראל באספקטים רבים, היא מחויבת להבטיח את הצרכים ההומניטריים החיוניים של תושבי עזה, ולדאוג כי זכויותיהם הבסיסיות וצרכיהם האלמנטריים של תושבי עזה יכובדו (בג"ץ 9132/07 אלבסיוני נ' ראש הממשלה (30.1.2008)).
4. החובה נובעת גם מהוראת המשפט הבינלאומי. תקנה 43 לתקנות הנספחות לאמנת האג בדבר דיני המלחמה ביבשה משנת 1907 מחייבת את ישראל לאפשר לאוכלוסייה האזרחית לנהל חיים תקינים, הכוללים קיום אנושי בכבוד ואפשרות להמשיך ולהתפרנס. גם בסעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית

1949) נקבעה חובה להגן על כבודם של התושבים המקומיים. דינים אלה מטילים על ישראל חובה להימנע מפגיעה באוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה, לצד **חובה פוזיטיבית לדאוג לצרכיה ההומניטריים ולקיום הסדר הציבורי והחיים התקינים** (ראו בג"ץ 4764/04 **רופאים לזכויות אדם ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה**, פ"ד נח(5) 385, 393 (2004)). ישראל גם מחויבת על פי האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, ועל פי האמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, לכבד את זכויות האדם של תושבי עזה, כולל זכותם לחיים בכבוד, לבריאות ולאיכות חיים נאותה. החובה לשמור על זכויות אלה תקפה בתחומים שבהם ישראל מוסיפה לשלוט בחיי התושבים של רצועת עזה, כולל שליטתה בתנועת אנשים וסחורות.

5. ההגבלות על מעבר סחורות שמטילה ישראל כעניין שבשגרה פוגעות בשירותים החיוניים ובחיים התקינים של תושבי רצועת עזה ובאפשרות של קיום ברמת חיים סבירה ואנושית. **כאמור, המשך עמידה על מגבלות אלו על אף האתגר הקשה עמו תידרש להתמודד האוכלוסייה ברצועה נוכח התפשטות נגיף הקורונה, עלולה למוטט לחלוטין את כלכלת הרצועה ולהותיר מאות אלפים ללא ביטחון תזונתי.**

התפשטות נגיף הקורונה והפגיעה הצפויה ברצועת עזה על רקע מצבה הקשה ממילא כיום

6. כידוע לכל, התפשטות נגיף הקורונה מובילה למשבר כלכלי ופיננסי ברחבי העולם ולשיתוק בענפי ייצור, שירותים ותעשייה שונים. בשונה ממקומות אחרים בעולם, הכלכלה ברצועת עזה וענפי התעשייה שם מצויים כבר היום על סף קריסה מוחלטת. זאת בראש ובראשונה בשל הסגר הישראלי על הרצועה.

7. דוחות בינלאומיים רבים התייחסו זה מכבר למצב הכלכלי וההומניטרי הקשה ברצועת עזה ולאחריות ישראל למצב זה. כך לדוגמא, דו"ח הבנק העולמי מספטמבר 2018 בעניין המצב הכלכלי בגדה המערבית ועזה, כלל התייחסות וניתוח למצב הכלכלי בעזה והזהיר מפני קריסה כלכלית, אשר מאיימת על השירותים החברתיים החיוניים בה. בדוח צוין בבירור כי קיים צורך לאפשר צמיחה ושיקום לכלכלה הפלסטינית, וכי העניין תלוי, בין היתר, **ביכולת הייצור והפעולה של המגזר הפרטי באופן שיאפשר לו להתחרות בשווקים אזוריים ועולמיים ולהגדיל את ייצוא הסחורות והשירותים.** דברים אלה מקבלים משנה תוקף בתקופה זו.

<http://documents.worldbank.org/curated/en/413851537281565349/pdf/129986-REVISED-World-Bank-Sept-2018-AHLC-Report-final.pdf>

8. ארגון העבודה העולמי (ILO) מזהיר בימים אלה כי התפשטות נגיף הקורונה עלולה להוביל למשבר כלכלי גלובלי אם ממשלות לא ינקטו בפעולות אשר יגנו על עובדים מהשפעותיו על השוק. הארגון קובע כי על המדינות לנקוט בפעולות דחופות ורחבות היקף, המותאמות לצרכים המקומיים בכדי להגן על עובדים ומקומות העבודה.

[https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/impacts-and-responses/lang--\(en/index.htm](https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/impacts-and-responses/lang--(en/index.htm)

9. באשר לסיכון המיוחד הנשקף לרצועת עזה, הרי שמאז תחילת התפשטות נגיף הקורונה ברחבי העולם, מומחים ואנשי מקצוע מתחומים שונים העלו חשש כי בשל מצבן הקריטי של המערכות

ברצועת עזה, התפשטותה של המגפה תגרום לקריסת מערכות הכלכלה, הבריאות והסיוע ההומניטרי.

10. כידוע, ביום 21.3.2020 הודיעו הרשויות בעזה על שני מקרים ראשונים של חולי קורונה מאומתים, וב-25.3 על שבעה נוספים. מטבע הדברים, הידיעות גורמות לבהלה ניכרת בקרב הציבור הרחב ולנקיטת אמצעים על ידי הרשויות במטרה למנוע את התפשטות הנגיף.
11. בטרם יהיה מאוחר מדי, על ישראל לפעול לאלתר, בכל דרך, על מנת להבטיח שמירה וחיזוק של תעשיות המזון המקומיות ברצועה. על מנת לספק את הצרכים המקומיים יש לשמר פעילות כלכלית רחבה ככל האפשר ולהתמקד בענפים שיבטיחו אספקת מזון לאוכלוסייה המקומית: ענף הדיג, ענף החקלאות, ומפעלי ייצור המזון המעובד. על אף שאין ספק כי ישראל מודעת היטב לצעדים שביכולתה לנקוט על מנת לעודד את כלכלת הרצועה, נתייחס לאחדים מהם בהמשך.

חקלאות

12. תחום החקלאות מהווה את אחד מאפיקי התעסוקה המרכזיים ברצועת עזה בשל האקלים ותנאי הסביבה הנוחים לגידול תוצרת חקלאית איכותית. כ-15 אלף מועסקים בהעסקה ישירה בחקלאות ולצדם אלפים נוספים רבים הנהנים מפרנסה עקיפה (אריזה, הובלה, מסחר וכו'). חשיבות המכרעת של ענף הכלכלה נובעת גם מחיוניותו להבטחת אספקת תוצרת טרייה לשוק המקומי.
13. גם אם בעת הזו, שיווק תוצרת חקלאית מרצועת עזה לגדה המערבית אינה נמצאת במוקד הדיון, על מנת להבטיח את המשך קיומה של החקלאות ברצועה, על ישראל לאפשר הכנסת דשנים וחומרי חיטוי לקרקע הכלולים כיום בצו הפיקוח על יצור ביטחוני (ציוד דו-שימושי מפקח המועבר לשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית) תשס"ט-2008 (להלן: **צו הפיקוח**). כידוע, מזה שנים מבקשים החקלאים ברצועה כי ישראל תתיר הכנסת חומרי חקלאות, העשויים להעלות את התפוקה בשיעור של 25%; משפרים את איכות היבולים ומאריכים את חיי המדף שלהם. לכל אלו, השפעה ישירה על רווחיות
14. אין ספק כי מניעה של הכנסת חומרים אלו בכמות הנדרשת לענף החקלאות ברצועה אינה חיונית כלל ולא משרתת מטרה לגיטימית. נציגי מת"ק עזה, יזמו לא אחת פגישות עם נציגי משרד החקלאות ברצועה ונציגי האיגודים החקלאיים על מנת "ללמוד את צרכי הענף". בחודש יולי 2019 התפרסמו בכלי תקשורת שונים ידיעות על כוונת של ישראל להקל על הכנסת סחורה, שישראל מגדירה כ"דו-שימושית", לרצועה, בין היתר, דשנים וחומרי חיטוי לחקלאות.
15. על אף הפרסומים, לא רק שלא הוסרו מגבלות, אלא שמגורמים שונים ברצועה נמסר כי ישראל מערימה קשיים גם במקום שבו ניתנו אישורים מקדמים. כך למשל, דווח כי סוחרים אשר ייבאו מחו"ל דשנים לאחר קבלת אישור מקדים מישראל, נתקלו בסירוב פתאומי להכנסת הסחורה כאשר הגיעה למעבר כרם שלום. על אף שנמסר בדיעבד על ידי גורמים במתפ"ש, כי לא היה מקום למנוע את הכנסת הדשנים, בכרם שלום סירבו להכניס את הסחורה גם בניסיון שני.
16. התרת כניסת הדשנים וחומרי החיטוי הנדרשים לענף החקלאות, תוך הקלה וזירוז הליך הכנסתם, הם הכרח המציאות בימים אלה של משבר כלכלי הולך ומעמיק. המניעה המתמשכת של הכנסת חומרים חיוניים אלו פוגעת פגיעה קשה ומתמשכת בענף החקלאות. לנוכח המצב כעת, אנו קוראים לישראל לאשר הכנסה מידית של כל החומרים הדורשים לענף החקלאות ולהסרתם מרשימת הציוד

הדו-שימושי. באופן זה, ניתן יהיה להבטיח בעתיד המשך ייצור תוצרת חקלאית מקומית ואספקתה לתושבי הרצועה.

דיג

17. ענף הדיג ברצועת עזה מהווה מקור **פרנסה ותזונה** חשוב מאוד עבור תושביה. בענף מועסקים כ- 3,700 דייגים רשומים המסתמכים על הענף לצורך פרנסתם, וכ-18,000 אנשים נוספים נסמכים על ענף הדיג כמקור עיקרי לפרנסתם: רבים אחרים עוסקים במתן שירותים נלווים, כגון בניית סירות הדיג, תחזוקת הסירות והציוד הנלווה.

18. מאז הסגר על הרצועה והגדרת מוצרים הדרושים לענף הדיג כ"ציוד דו-שימושי מפוקח" הכלולים בצו הפיקוח ובעיקר **מוצרי פיברגלס, כבלים, מנועים, חלקי חילוף לסירות, מכשירים לגילוי מצבורי דגה**, ספג הענף מכה קשה וסירות רבות יצאו מכלל שימוש.

19. על פי איגוד הדייגים ברצועת עזה הרשויות הרלוונטיות בישראל מודעות היטב לצורך האקוטי במוצרי פיברגלס ובמנועים לסירות, ולמרות זאת, בקשות של סוחרים שהוגשו להכנסת מוצרים אלה לא נענו, עוכבו או התמוססו בסבך הבירוקרטיה המסורבלת הקשורה באישור בקשה להכנסת "ציוד דו-שימושי מפוקח".

20. התרת ציוד דו-שימושי הנדרש לענף הדיג תוך הקלה וזירוז הליך הכנסתו הם הכרח המציאות בימים אלה של משבר כלכלי הולך ומעמיק. הכנסת הציוד תאפשר תיקון של סירות דיג, שכיום מושבתות, וחזרתם של דייגים ועובדים נוספים בענף למעגל העבודה. בנוסף לכך, מוצרי הדיג יתרמו לביטחון התזונתי של תושבי הרצועה בימים אלה.

מזון מעובד

21. המגבלות שמטילה ישראל על שיווק מזון מעובד מרצועת עזה לגדה המערבית והנזק הנגרם בשל כך לכלכלת הרצועה מוכרים היטב. מעל לשנתיים שארגון גישה דורש מישראל לאפשר ייצוא ושיווק של מוצרי מזון מעובד, ואף הוגשה בעניין עתירה לבית המשפט העליון (בג"ץ 5137/18 **ואיל ואדיה נ' שר הביטחון ואח'.**) ואולם, תשובות סותרות שהתקבלו מרשויות המדינה מלמדות על טיפול לקוי של ישראל בסוגיה, ועל אף התחייבויות לנקיטה בצעדים עתידיים **טרם נעשה דבר**. לשיהוי הניכר בהסדרת השיווק ולהתעלמותכם מפניות חוזרות ונשנות בעניין, עלולות להיות השלכות חמורות במיוחד נוכח משבר הקורונה.

22. מיפוי הצרכים של בעלי עסקים בתחום המזון המעובד ברצועת עזה ואיגוד תעשיית המזון ברצועה, מצייר תמונה חד משמעית על פיה **שיווק מוצרי מזון מעובד מרצועת עזה לגדה הוא צורך אקוטי ומידי של השוק המקומי ברצועה**. הגורמים הרלבנטיים ברצועת עזה משוכנעים כי שיווק לגדה יאפשר להקל על המשבר הכלכלי הצפוי להעמיק ולהתרחב וייתן מענה לצורך הדחוף בהגדלת שיעור המועסקים ברצועה וביכולתם לספק את המצרכים הבסיסיים ביותר עבור משפחותיהם.

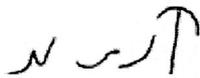
23. תעשיית השימורים היא אחת הדוגמאות המובהקות לאמור לעיל. מדובר בתעשייה חיונית במיוחד בתקופה זו. למפעלים רבים ברצועה קיימת אפשרות לייצר ולשווק את מוצריהם בגדה ולהגדיל את הייצור בהתאם לביקוש ובכך להגדיל את מספר המועסקים. לחלק מאותן חברות קיים תקן ISO בינלאומי המעידות על איכות מוצריהם וקשרי מסחר טובים עם בעלי עסקים בגדה המעוניינים לרכוש את מוצריהם מיידית. כך למשל, אם תתיר ישראל שיווק שימורים של רסק עגבניות, תסייע

להגדיל משמעותית את מספר העובדים במפעלים ותשפיע בעקיפין לטובה גם על חקלאים המגדלים עגבניות.

24. למותר לציין, כי בטרם הוטל הסגר הישראלי על הרצועה, שיווק המוצרים לגדה המערבית ולישראל היווה את נתח המסחר הגדול ביותר של חברות ליצור מזון מעובד ברצועת עזה. פתיחה מחדש של שיווק מוצרי מזון לגדה המערבית, תגדיל באופן דרמטי את יכולתן של חברות אלה להעסיק עובדים רבים, אשר חלקם איבד את עבודתו בשל משבר הקורונה וכך, לפרנס משפחות רבות.

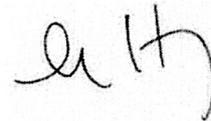
25. לנוכח כל האמור לעיל, נבקשכם לפעול לאלתר, בכל דרך אפשרית, על מנת להבטיח שמירה על כלכלה מתפקדת וביטחון תזונתי ברצועת עזה. בין היתר, נבקשכם לפעול מיידית, להסרת ההגבלות על הכנסת חומרים "דו-שימושיים" הדרושים לענף החקלאות והדיג ולהתרת שיווק מזון מעובד לגדה המערבית.

בברכה,

פרופ' קנת מן, עו"ד

יו"ר הוועד המנהל

תניה הרי

מנכ"לית